

VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ

VÁSÁRTÉR

(RÉSZLETEK)

* * *

Az éjszaka vagy inkább a hajnal langyos és bőséges nyár eleji esőt hozott. Nagy lesz az öröme annak a néhány banda libának, kacsának, mert összejött végre, amire vágytak: a Vásártéren mindhárom tó medre telegyűlt vízzel. De legalább ne hangoskodnának olyan tele torokkal, mintha mindez csak a kedvükért lenne! Láthatják, hogy a középső tó sekélyes szélét már birtokba vették a disznók: gyötrik, dagasztják a sarat, belevizelnek, majd vastagabb ürülékkel is belerondítanak, azzal is szaporítva a híg pocsolyát. No, azért ne bízzák el magukat ők sem, ne higgyék, hogy egyedül csak nekik szól a jó időben érkezett égi áldás. A magasabb helyeken, a partokon élénk-zöldben pompázik a fű, és mindössze néhány tehén legelészget benne – látszólag gazdátlanul. Szemmel tartja azért, ki a kapuból, ki az udvarról a magáét, s előkerül mindjárt Buda Laci, az Ilon néni legkisebb fia is, aki fiatal tehenteket, a Babát hajtotta ki erre a finom kis gyepre.

Nagyapám is kicsapja a Tündért, s hosszú botot ad a kezembe:

– Itt van, ügyelj rá, messzire ne menjen!

Nem kell még ezekre nagyon ügyelni, emlékeznek még az istálló sötétjére, a koratavasszal elfogyasztott sok ízetlen tengeri szárra, s most hálások hogy kedvükre szaggathatják az eleven zöldet. Eltelik tán másfél óra is, amíg megkívánják a vizet, s fejeiket egyenként felszegve megindulnak a zsidó temető előtti tóra. Mire az utolsó is teleitta magát, a Baba és a Tündér már tovahaladtak a temetőt kerülő földúton, mintha tudnák, hogy a lakott területen túl, a Tisza közelében dúsabb és változatosabb a legelnivaló. Igaz, hogy azt a legelőnek kiváló mezőt már régóta a katonák birtokolják, s időnként méltatlan dolgokat művelnek vele. Két éve például egy nagy árokvájó géppel keresztül-kasul szabdalták az egész területet. A gép merev kanalakkal fogazott hatalmas kereke csak szórta kétfelé a drága humuszt. Vagy fél méter széles, s úgy egy méter mély árkot hagyott maga után, amelyet a katonák aztán ásókkal és lapátokkal szabályos árokszerűvé formáltak, néhány nappal később pedig teljes menettfelszerelésben befeküdtek az árkokba, s úgy tettek, mintha harcolnának. Olykor egy héten át

minden nap ropogtak a fegyverek, s amikor elhallgattak, megengedték, hogy oda menjünk, s összeszedhessük a szétszórt töltényhüvelyeket. Mostanában, mivel idejük lejárt, nem használják már az árkokat semmire. Az őszi esők idején vízzel teltek meg, átázott, laza partjaik beomlottak, de hogy teljesen elsimuljanak, arra sokat kell még várni.

Nem sokkal később aztán történtek itt újabb változások is. Az elmúlt őszön egy rádiós zászlóalj költözött ide, s azoknak első dolguk volt, hogy nagy teljesítményű antennarendszert telepítsenek a mezőre. Meglehetősen magas, talán harminc-negyven métert is elérő traverzes szerkezetű vastornyokkal ültették tele a mezőt, hogy ezek tartsák majd a magasban kiépítendő antennahálót. Az emberek jártukban-keltükben csak fejüket csóválták a szaporodó tornyok láttán, fel sem tudták fogni, mire való mindez. Egy tizenöt-húsz méteres fenyőpózna tetején például egy rézcsövekből hajtogatott szerkezet díszelgett, azt mondhatnám, a formája után leginkább repülőgépre, mások szerint azonban krumplitörőre hasonlított. Egyik szomszédunkat, a kissé bóka susztert, amint éppen háza előtt álldogált, megkérdezte valaki:

– Mit gondol, Tibi bácsi, mi a fészkes fene lehet az ott?

A suszter felnézett a pőzna tetejére, s bár halvány dunsztja sem volt róla, egy hirtelen jött ötlettel a következő rövid és határozott válasz hagyta el a száját:

– Amikor a kémrepülő jön, és pont felette száll el, ez magához húzza, mer’ mágnes van benne.

S két felemelt karjával, mintha csak maga lenne a mágnes, meg is mutatja, hogyan történik mindez.

– Ááá, az nem létezhet. Hát tudja maga, hogy az a repülő milyen svunggal jön? – hitetlenkedett az érdeklődő, s csak jóval később, egy-két év elteltével jut el a tudatunkig, amikor a hasonló szerkezetek egyes házak tetején is megjelennek, hogy a nagy talány tulajdonképpen egy korai tv-antenna volt. Az egész létesítményről azonban sejteni lehetett, hogy a csapatok közötti híradás mellett más feladatot is szántak neki, mégpedig a nyugati rádióadók zavarását.

Nos, ebben az antennaerdőben, mivel a katonák itt semmilyen járművel nem közlekedtek, volt alkalma a fűnek szép nagyra nőni, s e földi paradicsom láttán teheneink szinte maguktól idekaptak. Ezt az alakulat parancsnoksága talán még el is nézte volna, csakhogy a tehének a vasoszlopok kispannolt tartókötelei között bóklászva felfedezték, hogy azok értelmesebb szolgálatra is alkalmasak. Ha sikerült szerencsésen aláférfközniük, kéjesen és hosszasan tudtak dörgölözni a sodrott drótkötelekben, csakhogy

ettől lassan az oszlop is mozgásba jött, s attól pedig a mozgás hullámszerűen átterjedt a magasban feszülő antennahálóra. Képzeltető, hogy ha két vagy három marhának egyszerre támadt kedve vakarózni, a készülékekre figyelő fülhallgató specialistáknak ez micsoda zavart okozhatott! Jöttek is szinte azonnal. A bordóra mázolt tűzoltópajzsokról lekapott ásókkal és más hosszúnyelű eszközökkel, ütötték, vágták a szerencsétlen jószágot, ahol csak érték. Máskor meg behajtották, elzárták őket, s ilyenkor valamelyik befolyásosabb gazdának kellett közbelépnie a tehének kiszabadítására. Így ment ez rendszeresen, amíg a katonaság be nem kerítette az önkényesen kisajátított területet, de mindig akadt rá ember, aki helyenként – hol ezért, hol azért – kibontotta a drótkerítést, s kezdődhetett minden előlről.

Jobb ezért mindig a tehének nyomában lenni, hogy váratlan dolgok ne történjenek. Ha pedig a töltés felé igyekeznek, lépünk ki magunk is, a nagyobb fiúk ismerik ott a legeltető helyeket. Az Akácós szélénél a Pap Tiszája félig száraz medrén átkelve teheneink már a füzes bokrai közt legelésztek, amikor valakinek eszébe ötlött, hogy át kellene hajtani őket a Szigetre. Annál dúsabb, érintetlenebb legelő a környéken nincs, ráadásul ott nem kóborolhatnak el semerre, mi meg majd kedvünkre dagaszthatjuk a Hótt Tisza finom, szürkés-kék iszapját. Neki is eresztettük hát a ránk bízott jószágot a kis folyóágnak, hogy aztán utánuk menjünk, ám a sodrás miatt képtelen volt megkapaszkodni lábunk a meder kavicsos fövényében. Felnőtt ember könnyedén átlábalt volna rajta, de én őt, legfeljebb hatodik éves lehettem, s a többiek hasonló korúak. Szerencsére a kecskéivel útközben hozzánk csapódott Rozmán Bálint, aki a maga tizenegy-tizenkét évével, felnőttes biztatással értésünkre adta, hogy számíthatunk a segítségére. Segített is, először a kisebbeket – Öcsit, Gyuszit cipelte át, majd Ferit vette a nyakába, s utolsóként indult vissza értem.

– Na, gyere te is! – szólított meg, s hogy fel tudjak kapaszkodni a hátára, kissé megroggyantotta térdét.

Vállai fölött átnyúlva az álla alatt összekulcsoltam a kezem, de hogy ne a nyakán kelljen csimpaszkodnom, lábaimmal átfogtam a derekát. A meder közepén jó derékig érhetett neki a víz, így én is benne voltam rendesen, de ha tesz még öt lépést, már akár le is szállhatok. Erre ő megállt a legerősebb sodrásban, és erőlyesen hátraszólt:

– Szállj le!

Ezt én egyszerűen nem akartam érteni, s még erősebben kapaszkodtam belé.

– Nem értted, mit mondtam? Kinek beszélek? – mordult rám erőlyesebben, s elkezdte himbálni, rázni felsőtestét, hogy ledobjon.

Két lábam lefeslett a derekáról, s az ár már rángatott volna magával, de én még elkeseredettebben kapcsoltam össze két kezem a nyaka körül.

– Bálint, ne tegyél le, Bálint, vigyél ki innen! – könyörögtem kétségbeesve, de ő két erős kezével szétfeszegette egymásba forrt ujjaimat, aztán egy erősebb csípődobással levetett magáról.

– Jaj, Bálint, ne eressz el, Bálint, húzzál ki! – kiáltottam már tőle elszakadva, s mikor utolsó szalmaszálként csak klott gatyája szélét értem el, kezemre csapott, s miután tőlem így megszabadult, elégedetten indult ki a partra.

Most kellett volna lejátszódnia képzeletemben annak a bizonyos filmnek, amelyről a halál torkából szabadultak szoktak beszélni. Most lett volna itt az ideje, ha kész lett volna belőle akár néhány jelenet is. De mi volt az a csekélyke idő, amit én addig éltem, hol volt még az a film, melynek forgatása épp hogy elkezdődött? Mai eszemmel azt hiszem, maga a rendező szólt közbe, nehogy életem gondosan megírt forgatókönyve hiábavalóvá legyen, ezért gyám nélkül maradt apró testemet a Tisza kegyelmére bízta. A víz aztán megmérte, megpörgegette rendesen, s miután nyeltem belőle néhány emlékezetes kortyot, meggondolta magát, és engem, mint előkészített, megérdemelt áldozatát, ragadozó természete ellenére oltalmába fogadott. Csapkodtam karjaimmal, kapaszkodtam volna az árnyékba is, s ekkor azt vettem észre, hogy már nem merültem el, hátára vett az ár. Rohant velem vagy húsz-harminc métert, jól meghintáztatott, majd a szakadó partokat elhagyva, az Akácós előtti kanyarban kivetett a sárga főnyre.

Feküdtem egy darabig, ahogy általában későbbi olvasmányaim partra vetett hajótöröttjei fekszenek, de ne túlozzuk el nagyon, nem a kimerültségtől maradtam ott. Felállhattam, elszaladhattam volna szinte azonnal, de mérhetetlen hálát éreztem valaki iránt, akiről semmit sem tudtam, s akiről ma sem tudnék leírni legalább egy tántoríthatatlan mondatot. Az a hálaérzet nagy hirtelenséggel nőtt fel bennem, és teljes erejével odasújtott a parthoz. Homlokom, térdem, két tenyerem belemélyedt a homokba, s a homok nem tört az én kicsi életemre, engedelmes és meleg volt, akár az anyaöl.

Hogy a Tündér hogy került haza aznap, nem emlékszem, de az én anyámat sem igen a tehén érdekelte, amikor rosszat sejtve sietős léptekkel keresésemre indult. Mozgása meglassult, majd megkönnyebbedve megállt, amint a töltés felől hazafelé futó ösvényen észrevett, és karjait azonnal ölelésre tárta. Alacsony, vézna alakja felmagasodott a szememben, s már úgy állt ott kitárt karjaival, akár egy természetes útszéli kereszt. Szaporázni kezdtem apró lépteimet, nagyon áhítottam már oltalmazó ölelését, miközben az a különös sejtésem támadt, hogy annak a keresztnek én leszek majd egyszer a Krisztusa.

* * *

Sanyikával gondoltunk egyet, és kimentünk a templom mellé, hogy a csinált úton elhaladó teherautókat figyeljük. Öt-hat percet is kell várni, míg feltűnik egy, s ha a közelünkbe ér, apró kavicsot szedünk a lábunk alól, azt dobáljuk utána. A következő érkezése előtt gyorsan átszaladunk a túloldalra, de csak azért, hogy a sofőrnek legyen oka dudálni. Nekünk még érdekes az autókürt hangja. A város felől most egy régimódi, fakabinos jármű érkezik, és Sanyika már szalad előtte visszafelé, de én megvárom, hogy közelebb jöjjön, csak akkor eredek neki. A sofőr a fékre tapos, amint meglát az úttesten, az autó csúszik a kockaköves burkolaton, és épphogy meg tud állni. A vezető szinte feltépi a kabin ajtaját, és nyomunkba ered. Futunk egy jót a házsor alatt, majd a dombraól a laposba vesszük az irányt. Hátrasandítok közben, aztán lassítok: már nem üldöz a sofőr.

Rosszalkodtunk ma már eleget, meg aztán az idő is borongósra váltott, elindulunk hazafelé. Alig léptünk néhányat, az egyik száraz szárártövis-bokron széles, fehér műselyem-masnira figyelek, s izgatottan futok oda, hogy lekapjam azt a szép szalagot. Sanyika észreveszi, és kétségbeesve figyelmeztet: – Jaj, hozzá ne nyúlj, biztosan meg van babonázva! De késő. A szalag a kezemben van, forgatom. Azt hiszem, valamelyik kislány hagyta el, ők viselnek ilyet a hajukban. De Sanyika csóválja fejét, őt már nem lehet ilyesmivel átverni, Karácsfalván jó kiképzést kapott a különféle rontások kivédésére. – Nem szabad hozzányúlni! – néz hosszasan a szemembe. – Mondtam, hogy meg van babonázva! Nekem fogalmam sincs róla, hogy mi az a babona, de elfogadom, hogy tud valamit, amiről én még nem is hallottam, ezért engedelmesen átengedem neki a talált tárgyat, Óvatosan nyúl hozzá, két ujjának szinte csak a körmeivel. Ekkor megáll, s szemével int, hogy figyeljek rá. Háromszor megköpöködi, majd visszahelyezi arra a tövisre, ahonnan elvettem. – Gyere, menjünk innen gyorsan! – mondja olyan arckifejezéssel, mintha rontásűző cselekedetének máris komoly következményétől kellene tartani. De alig léptünk néhányat, Ica és Katica jöttek velünk szembe, keresték az elhagyott szalagot.

A konyha most is asszonyokkal van tele. Nagymama egy elkészült karton ruhát vasalgat, és szokása szerint szóval tartja a kuncsaftokat. A háborúról és a család megpróbáltatásairól mesél, amelyet én már legalább háromszor hallottam, de Nagymama ezt olyan szépen szokta mondani, hogy bármikor szívesen meghallgatom újra. És ki tudja, hátha elhangzik még valami, amiről még nem tudok, meg aztán itt vannak az asszonyok. Azok is mondhatnak valami érdekeset.

– Három fíjam má’ a fronton vót – kezd bele Nagymama a szokásos módon. – Kálmánrul és Árpádrul sejteni lehetett, hogy hazajönnék, de a kis Elekrül, akit a Don-kanyarba kútték, má’ vagy fél éve nem tudunk semmit, de onnen, ahun ű vót, nagyon rossz híreket lehetett hallani, oszt amikor ezek bejöttek, én má’ nem sok jót reméltem. Ki is dobolták nemsokára, hogy menni kell az embereknek. Már csak Laci vót itthon, meg Pista, de a’ meg még fiatal vót, hát Laci, ennek az apja – mutat rám – jelentkezett, amikorra kihirdették. Petrus Erzsi, a komonista bíró – becsületére legyen mondvá – ismerte, ezér’ oszt’ állítólag mondta is neki, hogy te fiú, te még nem is vagy tizenyóc, eriggy haza. A’ meg, a bolond, elkezdte bizonygatni, hogy ű má’ áprilisba betötötte, ű se ijjed meg egy kis munkátul. Akkor oszt az az orosz tiszt, valami kapitány – úgy mondták – ott ült, de az ojjan részeg vót, hogy csak úgy lógott a feje, de amikor elibe tolták a papírt, csak ráütötte a pecsétet, így oszt’ elvitték a többivel. De az újlakiak ott maradtak egész télen Szolván, mer’ a tifusz miatt el lettek különítve, oszt’ amikor úgy alakult, látogattuk űköt, vittünk nekijek egy kis ezt, egy kis azt, ugyi, amit tudunk. Hát, Gáton hozzánk csapódott egy nagydarab, tarka szoknyás cigányasszony, ű is oda igyekezett, az ű ura is ott vót. Jött az máskor is, eccer aztán, ahogy odaérünk, azt lássuk, hogy az asszony ledobta a nyakából a zajdát, mer’ meglátta az urát, de má’ nem az őrizetesk közt, hanem egy nagy hosszú szuronyos puskával a vállán, a karján meg egy piros karszalag vót. Oszt’ nagy örömmel így kiáltott neki (nagyanyám ekkor letette a vasalót, mert a cigányasszony mozdulatainak utánzásához mindkét kezére szüksége volt, hogy karját széttárja, majd két tenyerét a csodálkozástól összecsapassa): „Alikám, te fődig angyal, te Ukrajna sépsége, hát te ijjen megbizható vagy?” S itt, ennél az utolsó mondatnál, ahol általában nevetni szoktak, kesernyés mosolyba öltözött a Nagymama arca.

– Hát, igen. Bizony, így vót – helyeselte a hallottakat Badalovics Erzsi. – A Jóisten lássa a lelkemet, nem akarok én senkit se megsérteni, de ezeknek a cigány sok esetben megbízhatóbb vót egy rendes gazdálkodó magyarnál, aki világeletibe’ a szorgalmával tartotta el a családját.

– Így van e’ még most is, nem sok minden változott itt az alatt a tíz vagy menyi év alatt – szólalt meg Moháné, majd nagyanyámhoz fordult:

– Oszt’ mondja má’, Margit, a fíja, Laci mikor jött hát haza?

– Hát, azt elég vót kívárni... Istenem, de sokat sírtam éccakánként, mikor már hatodik hónapja nem tudtam rulla semmit! De tudhattam vón, hogy a sírás semmire se jó, attul csak kimerül az ember. Itt csak az imáccság. Az az

egyedüli, ami segíthet. Az égből – onnen még jöhet segítség... Maguk tudják, hogy én nem vagyok templomjáró, de azért' higgyék el, a drága jó Atyámmal én szoktam beszélgetni. Akkor is egy péntek délután, hogy ne zavarjon senki, lementem a kiskertbe, leborultam a ribizlibokor tövére, ott összekulcsoltam a kezemet, és így szólítottam meg: „Drága jó Atyám, aki a lelkembe látsz, ismered az én nagy keserűségemet. Hozzád fohászkodok, mer' tudom, hogy egyedül csak te uralkodsz az élet és a halál felett. Istenem, már fél éve nincs hír az én Laci fiamról. Istenem, egy anya számára nincs rosszabb a bizonytalanságnál. Asse tudom, él-e, hal-e? Azt kérem tülled, Uram, ha eddig életbe tartottad, ha csonka is, ha béna is, segítsd haza, mert én szültem, én neveltem, engedd meg, hogy én legyek mellette nyomorúságában is. De ha nem él már, a te akaratodból azt is elfogadom, Uram, csak mondj, vagy üzenj nekem valamit.”

Nagymama itt megállt néhány pillanatra, a vasalót visszatette a tűzhelyre, majd körbenézett hallgatóin. Szeme homályos lett, és látszott az arcán is, hogy a lelke mélyéről jön az előbbi monológ lezárása.

– Mikor ezt a fohászt elsóhajtottam, olyan jóleső nyugalom szállt rám, mint azelőtt még soha. Tudtam, szinte biztos vótam benne, hogy most választ kapok, de azért' még elmondtam három Miatyánkot és három Üdvözlégy Máriát, aztán csak vártam lehajtott fejjel. És ekkor megjelent nekem az Úrjézus. Olyan tisztán láttam, mint akármékötöket itt ebbe a konyhába. Először csak ú magába. De aztán a teste takarásából előjött lassan az én Laci fiam képe. Először csak az alakját láttam, aztán lett arca is. Nagyon sápadt vót, látszott rajta, hogy beteg. És az Úr, ahogy fogta a kezit, így szólt: „Hazavezetem a te fiadat.” Csak ennyit. És rá egy hétre, ha hiszik, ha nem, június végire járt, úgy emlékszek, Laci csontra fogyottan megérkezett. És képzeljék el, hogy az is színtiszta valóság vót, hogy betegnek láttam. Ezt már ú is meg tudja erősíteni, mer' gyengédkedőn vót akkor má' második hete. Ojjan erős mandulagyulladás vót, hogy levegőt alig tudott venni. Akkor – azt mondja – egy doktornő ment oda hozzá, és kettétört egy olyan nagy pirulát, hogy azt mondja a fiam, egészséges ember se tudta vóna lenyelni, nemhogy ú. De az a nő erélyesen ráripakodott, hogy azonnal nyelje le, még a kezit is ökölbe szorította, hogy mingyár' odaüt neki, ha be nem veszi. Be is kapta, lesz ami lesz, és minden erejével nyelni kezdte. Hát az a nagy kettétört pirula csak úgy ment le a torkán, hogy felhasította neki azt a megduzzadt, gyulladt manduláját. És rögtön érezte, hogy az ott megindult neki folyjni. Megijjett erre, pedig e vót a szerencséje, hogy így alakult, mer' másképp reggelre biztosan megfúlt vóna.

Az asszonyok lehajtott fővel, egyetértőleg bólogattak.

– Bizony, ilyen kicsiségen múlik néha az élet – szólt valaki, de Mohánának újabb kérdése volt:

– Margit, és Pista, a kisebbik fia hol is vót?

– Szegény Pista fiam a lágert ugyan megúszta, mer' ű fíjatalabb vót, de azt meg Donbászra vitték kényszermunkára. Kijutott neki is rendesen, de ott leg-alább kitanult egy szakmát. Festő lett, szobafestő. Keres is szépen, mer' tavasztul őszig van munkája, de így sincs az asszony előtt becsülete, mer' ha targoncával tolná haza a pénzt, a feleséginek akkor se lenne elég. Mondtam is neki: fíjam, Károly Ica nem anyád, de te szakítottad, neked kellett, hát most má' szaguld. A múltkor is hazajött, igaz, vót a fejibe valamennyi, de láttam én rögtön, hogy történt valami köztök, mer' csak leült a sá mellire, a homlokát a két tenyeribe temette, oszt' búsult magának. Gondolom magamba, ha neked nem sürgős, má' csak kivárom, hogy kipanaszzkodd magad. Én továbbra is tettem a dógomat, közbe kinéztem az udvarra, mer a tyúkokat megriasztotta valami, oszt' amikor megyek vissza, látom, hogy a haluskás tárlul, ahogy ott állt a blóder tetejin, levette a fedőt, oszt' a fakanállal csakúgy tömi magába a krumplis haluskát. Na, gondolom magamba, ennyi vót csak a baja, hogy éhes, csak restellte mondani. De ugyanakkor el is facsarodott a szívem, úgy megszántam szegény fíjamat, de már magamra is haragudtam szinte, mer' ahelyett, hogy megkérdeztem vóna, hogy éhes-e, hagytam, hogy búsuljon ott magának. Oszt' mondom neki: gyermekem, hát mijér nem szólsz, hogyha eccer éhes vagy? Űlj az asztalhoz rendesen, egyél, ahogy egy emberhez méltó. Mikor oszt' jóllakott, visszatért rögtön az életkedve is, mer' azt mondja:

– Mama! Bennem van a magyar vér!

– Tudom, fíjam, tudom, hogy benned van – mondom neki, mer' ilyenkor, amikor a bor beszél belőle, mindég ez a szava járása –, de azért csak feküdj le ide a sezlonyra – mondom –, oszt' pihend ki magad egy kicsit.

Ennyit mondott Nagymama a Pista fiáról, bár tudott volna még háromszor ennyit, amit szívesen meghallgattak volna a szájukat tátó asszonyok, de azt már én is tudom, hogy vannak csak a családra tartozó dolgok, amelyeket nem kell feltétlenül a kívülrőlők tudomására hozni.

– De, ez a Laci fia, aki magukkal lakik, az ugyi, nem iszik? – jött Badalovicsné máris az újabb kérdéssel.

– Bár mindenki ilyen józan életű lenne, mint ű! Akkor nem lenne a családokba az a sok veszedelem, amit az ital okoz. Nem mondom én, hogy soha a szájába se veszi, az ördög mindenkivel megpróbálkozik. Ugyi, amikor dógozni

kezdett, fizetéskor ű is bement a cimborákkal a csájnába,* meg kártyázgatott is néha, de oszt’ amikor hazavergődött úgy hajnal fele, gondolta ű, hogy sokat hagyott ott, ezér’ meggyújtotta a lámpát, oszt’ kezdte számolgatni, ami maradt a zsebibe. Azt hitte, mindenki alszik, de én csak úgy tettem, oszt’ amikor látta, hogy nagyon nem akar stimmelni, sehogy se tudott beletörődni, mer’ csak ezt hajtogatta: Bassza meg az ánti! Bassza meg az ánti! Nagyon bosszantotta. De attul kezdve sokkal jobban vigyázott a fizetésire, ilyen azóta se fordult vele elő.

Az asszonyok ismét bólogattak és hallgattak. A rövidre szabott csendet a szobaajtó nyikorgása törte meg. Az én anyám, aki a fárasztó éjszakai műszak után eddig ágyban volt, most ébredt, vagy csak most szánta rá magát, hogy kijöjjön egy halk és kedvetlen jónapottal. De nem állt meg egy percre sem, nem állt szándékában beszélgetésbe elegyedni senkivel. Az is lehetséges, hogy jól hallott mindent, ami férjéről és sógoráról a konyhában elhangzott. Na és ha elhangzott? Igaz volt ott minden egyes szó, minden állítás, de különben sem ettől volt most kedvetlen. Korlátozva volt az ideje ezúttal is, készülnie kellett lassan a munkába. Mindenekelőtt mosakodni szándékozott, de mivel a testi tisztálkodás színtere nálunk általában a konyha volt, most valami mást kellett kitalálnia. Előszedte a sarokban álló lavórt, a tűzhelyről langyos vizet töltött bele, és visszatért oda, ahonnan néhány perccel az előtt előjött: a kis ház szobának nevezett részébe.

* *Csájna* – csájnájá (orosz) eredeti jelentése teázó, valójában kocsmá.